

Oporrak

ATZOKO BORROKA GAURKO ESKUBIDE

Ordaindutako opor egunak izatea ez da aspaldikoa, XX. mendean langile borroken ondorioz lorturiko eskubidea da. 1936ko Frantziako Estatuko greba handiak mugarri izan ziren langilearen atsedeen eta bizi pozerako, baina egungo muturreko merkantilizazioak desitxuratu egin du oporren zentzua bera, eta kontraesan jarri du beste arazo larri batzuekin, lan-prekarietatea edo klima aldaketa kasu. Joango gara hasierara?

 URKO APAOLAZA AVILA

Badaude zazpi edo zortzi hitzarmen, batzuk enpresakoak eta besteak kolektiboak, baina ez da bat bera ere ezartzen. Oporrak edukitzeko eskubidea, ordu estrak, bajak... hori amets bat da Murtzian". Mustafá Zidaniren hitzak dira, Alafa nekazal *temporero*-en sindikatuko ordezkariarenak. *El Salto* egunkariari azaldu dio espainiar lurralde hartako baratzetan lan egitea zer den atzerritarrentzat. Letxuga bandeja bakoitzeko ordaintzen dieten eta mota guztietako gehiegikeriak jasaten dituzten migratzaileok –asko emakumeak–, oporra, jai eguna edo atsedena zer den ez dakite.

Zenbaitek alderatuko du XXI. mendeko esklabo hauen egoera Antzinaroko erromatar inperioak beretzat zituena-rekin, baina ez, haiek sikiera bazuten opor egunik. Tarkino Harroak Lazioko herriak elkartzeko "feria latindarrak" aitortu zituenean, esklaboei jai egun bat ematen zieten Jupiterri opariak egin ziezaieten Albaniako Cavo mendiaren magalean: *vacare* hitzetik datoz bakantzak, "jabe gabe" edo libre egotetik. Orain ere lanetik aske egiten gaituzte oporrek, baina kontrara kontsumoaren zurrumbilora kateatu, ustezko aurrerabidearen izenean pagatu beharreko dislokazio soziala da hori.

HASIERAN, LO ORDURIK ERE EZ

Oporretara edo atsedena hartzera bidaiatzea aberatsen bizimoduaren sinonimo zen XIX. mendean –eta gaur ez akaso?–. Aristokraten eta goi burgesiarren turismo klase hori oso azkar eza-gutu genuen Kantauriko bazterrotan. Hasieran Miarritzeko Villa Eugénien biltzen ziren politikari eta enperadoreak bertako giro epelaz gozatzen, eta geroago Donostiako kasinoetan ere ikusiko ditugu antzeko pertsonalitateak.

Aldiz, jende xehearen gaztan ez zen kabitzen halako ideiarik, laneko azken izerdi tanta bizirauteko isurtzen baitzen. Alemanian baina, obreroak osasunari loturiko atsedena aldarrikatzen hasi ziren, industrializazio betean aste osoan hamalau orduko lanaldiak jasaten zituztelako –konfesatzeko igandea barne–. Gerora fordismoak popularizatutako fabriketako kate-sistemak ez omen zuen beste aukerarik uzten, erantzuten zuen nagusiak.

Hala ere, langile mugimenduen hastapen horietan deskantsurako

egunak oraindik ez ziren lehentasun haien eskakizunen plantxan. 1890eko Bizkaiko meatzarien greba handian, esaterako, oso oinarrizko kontuez hitz egiten zen: hamar orduko lanegunak edukitzea, langileek barrakoietan lo egin behar ez izatea... "Korneta kolpez, goizeko lauetatik arratsaldeko zortzietara lan eginarazten diete, eta artaldean antzera aterpetzen dituzte, higieena, atsedena eta lo orduak kenduz", diote egunkari burgesetako kronikak eskandalizatuta.

Lehen "opor ordainduak" mende hasierako iraultzen eskutik etorri ziren. Mexikon 1917ko konstituzio berriak urtero hamaika atsedena egun aitortu zituen –igande eta larunbatak, beti ere–, iraultza garaiko dekretu militarrei jarraiki; eta boltxebikeek ere ezarri zituzten opor egun batzuk, baina gutxi batzuen sari gisara. 1920ko hamarkadan Italian, Austrian, Finlandian edo Suedian zenbait araudi onartu ziren funtzionarioei jai emateko, eta opor ordainduen aldarrikapena pixkanaka zabaltzen hasi zen, bai trenbideko langileen bai tipografoen artean.

Tarkino Harroak "feria latindarrak" aitortu zituenean, esklaboei jai egun bat ematen zieten Jupiterri opariak egiteko: 'vacare' hitzetik datoz bakantzak, "jabe gabe" edo libre egotetik

1931ko azaroaren 21eko Lan Kontratuaren Legeak zazpi jai egun ezarri zituen Espainiako Estatuan –Hego Euskal Herriko lurraldeak barne–. II. Errepublikaren aurrerapen anitzetako bat izan zen hura. Egun horiek enpresak ordaindu behar izaten zituen, hau da, langileari urteko lanaldia murriztu zitzaion, baina soldatari koskadarik egin gabe, Francoren diktadurak geroago "uztailaren 18ko pagarekin" egin ez bezala –kasu honetan langileek ordaintzen zuten euren poltsikotik, enpresei komeni zitzaielako–. Hala ere, lege errepublikar berritzailearen eragina oso mugatua izan zen.

1936KO GREBA HANDIAK

Egun dugun bakantzetarako eskubidearen gertaera fundazionalik baldin bada-gu, seguruenik hori izango da 1936ko maiatzaren 14ko gauean Pariseko periferiako Courbevoie herrian langileek Bloch fabrika okupatu izana. Pariseko Komunaz geroztik Frantzia inoiz ikusi gabeko greba garai baten hasiera izan zen ekintza hura.

Giro politiko eta soziala oso nahasia zen. 1929ko burtsen kraxak ondorio larriak ekarri zituen langileentzat: Frantziako Estatuan langabetuak pasa ziren 350.000 izatetik 826.000ra. Ezkerra bananduta zegoen bitartean –sozialisten eta komunisten artean–, faxismoa gorantz zetorren, Mussolinik Italian eta Hitlerrek Alemanian boterea bereganaturik. 1934ko otsailaren 6an herritarrrak ikaratuta geratu ziren, liga faxistek berealdiko erakustaldia egin baitzuten Paris erdian Asanblea Nazionala eraisteko asmotan. Horren kontrako langileen erreakzioa Fronte Popularraren ernamuina izango zen: "Batasuna! Batasuna!" oihukatuz hartu zituzten kaleak.

1936ko maiatzean Fronte Popularrak hauteskundeak irabazi zituenean, berehala nabaritu zen koalizioaren ahultasuna, SFIOko buruzagi sozialistek eta PCFko komunistek Alderdi Erradikalaren –familia kapitalista handien ordezkari– eskaera askori men egin zieten, gobernuak iraute aldera. Baina obrero xumeak ez zeuden prest kanpainako promesak haizeak nola eramaten zituen ikusteko. Lehenik Blochen, gero Renaulten, Citroënen eta azkenik estatu osoko industrian, greba orokorra lehertu zen, aldarrikapen laboral zehatzekin. Besteak beste eskatzen zuten astean 40 orduko lanaldia –48 ordukoa beharrean–, eta ordu estrak eta oporrak ordaintzea.

BAIONA ETA MIARRITZEKO JOSTUNAK GARAILE

Euskal Herrian borroka hark Bokaleko Forges de l'Adour usinan –2.000 langile– izan zuen oihartzunik; baina batez ere ehungintzako biltegi handietan eragin zuen. Baiona eta Miarritzeko moda sal-tokietan, Dames de France edo Printafix kateetan kasu, langileak kalera atera eta herriko etxeen parean bildu ziren. Baionako A la Ville de Madrid etxeko beharginei soldata igoera eskaini zien nagusiak, "baina grebalariek uste dute 40 orduak direla lortu beharreko lehen gauza, eta

TRENERAKO BILLETEAK

1936tik aurrera Frantziako gobernuak "oporretarako billete popularra" atera zuen, tarifa murriztuarekin. Goian, Baionako Herriko Etxeak emandako billetea. Ezkerrean, herritarrek Britainiako hondartzan bainuan.

batez ere opor ordainduak", zioen *Gazette de Bayonne*-k. Egunkari errepublikar moderatuaren hitzetan, Miarritzen, saltoki bateko hemeretzi jostunek akordioa lortu zuten nagusiarekin eta *Marseillesa* kantatuz joan ziren grebalariak hango lorategi publikora garaipena ospatzera.

Langileek enpresa eta sektoreetan hitzarmen kolektiboak lortu ahala, are gehiago zabaldu zen lanuztea; fabrikak euren esku zeuden eta ekonomia erabat kolapsatzeko gaitasuna zuten. "Frantziar iraultza hasi da!" aldarrikatu zuen Leon Trotskik usinetako greba komiteei begira. Errusiar sobieten traza hartu zien lider komunistak batzar horiei: "Klase iraultzailearen gobernu zuzena dira".

Fronte Popularra osatzen zuten alderdietako buruzagiak, izan ezkerreko

zein burges, ikaratzen hasiak zeuden egoerarekin. Ekainaren 7an, Léon Blum

***Euskal Herrian,
40 orduen eta
oporren aldeko
1936ko greba handiek
Forges de l'Adour
Bokaleko usinan eta,
batez ere, Baiona
nahiz Miarritzeko
ehungintzako saltoki
handietan eragin zuten***

gubernuburuak Pariseko Maignon hotelean sindikatu nagusietako ordezkariak

riak bildu zituen, eta hantxe sinatu zuen *Matignoneko Akordioa*, askoren aburuz eskubide laboralen arloan eta soldate-tan aurrerapen historikoa ekarri zuena. Itunaren lehen artikuluan, esaldi bakarrean, garbi adierazten zen patronalak onartzen zuela hitzarmen kolektiboak berehala ezartzea. Horrek esan nahi zuen, 40 orduko lanaldia lortzeaz gain, milaka langilek lehen aldiz "benetako" oporrak izango zituztela.

Baina mugimendua ez zen inolaz ere itzali. Akordioa sinatu eta lau egun geroago, ekainaren 11n, Bordelen 9.000 grebalari zenbatu zituzten, eta Frantzia osoan 1,2 milioi lagun zeuden geldirik, Blumen gobernuaren arabera, kasu askotan festa giroan. Okupazio "alaien" garaia hasi zen. Egun horretakoak dira Maurice

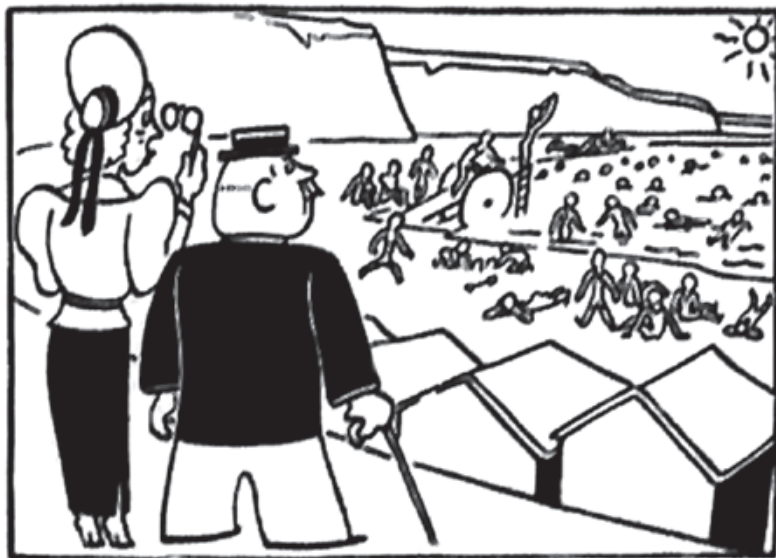
ITSAS MENDI Karabanak eta autokarabanak

► Europako marka garrantzitsuenak:
KNAUS, HYMER, BENIMAR, PILOTE.

Salmenta ondorengo zerbitzu bermatua

itsasmendi@itsasmendi.com / www.itsasmendi.com
Errep. Nazionala 1 - 20140 Andoain (GIPUZKOA)
Tel. 943 59 32 90

— Oh! Horreur! Impossible de rester ici! Ils se baignent dans notre océan, ils respirent notre air et se font brunir par notre soleil!

KARIKATURAK

Goi burgesia frantziarrak mespretxuz hartu zuen 1936an 'conges payes' edo opor ordainduekin herritar xumeek ere bidaiatzeko aukera eduki izana. René Dubosc ilustratzaileak umorez kritikatu zuen jarrera hori bere karikaturetan. Irudian, aberaskumeek diote: "Oh! Izugarria! Ezinezkoa da hemen geratzea! Gure ozeanoan ari dira bainuan, gure airea ari dira arnasten eta gure eguzkiak doratzen!"

Thorez meatzari ohi, Frantziako Alderdi Komunistako idazkari nagusi, eta Funtzio Publikorako ministroaren hitz ezagunak, metalurgiako langileei zuzenduta: "Beharrezkoa da jakitea noiz amaitu greba batekin, eskaerak asebate direnean".

Hortik aurrera, sindikatuetakoa eta ezkerreko alderdietako makinaria osoa martxan jarri zen fabriketako okupazioak bertan behera gelditu zitezten. Egungo korronte antikapitalisten ustez "aukera galdua" izan zen, Europaren bihotzean iraultza abiarazi eta faxismoari ateak ixteko.

EUSKAL KOSTALDEAN, "TURISTA SALDOEN" BELDUR

Faxismoaren eta nazien alde behin eta berriz idatzi zuen *Eskualduna* egunkari katolikoa, aitarenka aritu zen egun

horietan: "Sekulan orai artean ikhusi ez dena, langileak jabetu dire nausien lantegi eta chantierrez. Eta Gobernuak ez du deusik egin nahi izan fuera kanporat igortzeko (...) Lana, astean berrogei oren, zazpi ore egunean, jornalak goratuak eta urthean, bi hiru aste bakan-tza, nagusiek pagatuak. Eta horra haste! Mundu berri espantu handiak balu aski argi bazterrerat so egiteko, zer ikus lio?", irakur zitekeen bere orrietan.

Uda hartan ez ziren gutxi izan bizikletak hartuta edo oinez, egun pasak egin zituzten familia xumeak, "oporraldiari" zuku pixka bat ateratzeko aukera bakarra hori zen, besterik ezean. Hala ere, Frantziako Gobernuaren datuen arabera, 580.000 langilek erosi zuten "oporretarako billete popularra": tre-

nean tarifa murriztua zuten 200 kilometrorainoko bidaietarako -%40ko deskontuarekin-. Askok lehen aldiz ikusi ahal izan zuten itsasoa Normandiako edo Britainiako kostaldean, baita Ipar Euskal Herrian ere.

Goi burgesiaren turismora ohitutako sektore klasistek mespretxuz ikusten zituzten opor ordaindu edo conges payes delakoak. René Dubosc ilustratzaileak argitaraturiko karikatura kritikoak dira horren isla. Miarritzen udal dekretu batek debekatu egin zuen "hondartzan erantzi eta janzteko portaera higuigarria". Iparraldetik iritsitako Fronte Popularraren bagoietan *bigarren mailako* turista saldoak espero zituzten Miarritzen, Donibane Lohitzunen edo Hendaian.

Baztanen nekazaritza herriko eta iraunkorra

Baztango Udala
www.baztan.eus

ARGIA ARTXIBOA

30 OPOR EGUN. 70eko hamarkadan enpresetako lan gatazketan hilabeteko oporraldia ere sarritan izaten zen, beste eskaera batzuen artean, langileen aldarrikapen plataformetan. Irudian, garbiketa sektoreko emakumeak Donostiako mobilizazio batean 1978an.

Baina benetako jende saldoa hegoalde-tik heldu zen ustekabeen: milaka erre-fuxiatuk Bidasoako muga igaro zuen abuztu eta iraila artean, Espainian altxatu ziren militar faxistengandik ihesi. Bi errealitate oso desberdin, hondartza bakarrean.

1948: ONGIZATEAREN SINBOLO ETA ESKUBIDE UNIBERTSAL

Frantzia opor egunak lortzeko hasitako bideak segida izan zuen Bigarren Mundu Gerraren ondoren: 1956an hiru aste, 1968an lau... Mitterranden garaian bost astera iritsi ziren, baina hor eten zen ma-

kina. Oporraldia edukitzea ongizate estatuaren sinbolo bihurtu zen. Hala, 1948ko Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalak aisia, deskantsua eta "opor ordainduak" izateko eskubidea aitortu zuen.

Hego Euskal Herrian nola Espainiako Estatuan, ordea, eskubide hori atzerapen handiz heldu zen, Francoren erregimen autarkikoak kateaturik baitzegoen sistema ekonomiko osoa. 1960ko hamarkadan gizarte aseguru mota ezberdinak bateratzearekin, pixkanaka joan zen zabal-tzen atsedena hartzeko aukera, baina langileek oraindik urte askoan borrokatu

behar izan zuten hitzarmen kolektiboetan oporraldi duinak edukitzeko, zenbaitetan odola isurita ere bai.

1970EKO LANGILEEN ALDARRIKAPEN PLATAFORMETAN

Ferrol, Galizia, 1972ko martxoaren 10a. Bazan ontziolaren inguruan Amador Rey eta Daniel Niebla obreroen hilotzak daude lur-rean. Minutu batzuk lehenago, hitzarmen kolektibo hobea galdegiten ari ziren manifestazioan: 400 pezetako jornaleta eta hilabeteko oporraldia eskatzen zuten, sindikatu bertikalean infiltraturiko

Azpea
Jatetxea-Restaurante

ARDO EKOLOGIKOAK
Lumbier (Nafarroa)
☎ 948 880 433
www.bodegasazpea.com

PYRÉNÉES ATLANTIQUE
HOTELA

64310 SENPERE
T. 05 59 54 02 22 · hotel-pyrenees@wanadoo.fr
www.hotel-pa.com

ANZIZAR
CARAVANING

TOLDOAK · BEROGAILUAK · BIGARREN BATERIAK
ALARMAK · GIRATORIOAK · MULTIMEDIA
☎ 943 881 700 · Beasain (Gipuzkoa)
anzizar@anzizar.com · www.anzizar.com

CCOOko sindikalisten bidez. Baina poli-ziak gupidagabe tirokatu ditu, eta liskar odoltsuan, hildakoez gain zaurituak ere dozenaka dira. Hurrengo egunetan zenbatesinak dira atxilotuak, kartzelaratuak, prozesatuak... Frankismoa berriz ere eskarmentua eman nahian langileei. Gerroztik, Galiziar Langile Klasearen Eguna ospatu ohi da martxoaren 10ean.

Gasteizko asanbladetan, Nafarroako esne eta haragi sektorean, Bizkaiko bulegoetan, Azpeitiko altzari lantegietan... denetan, soldatak ez ezik, 30 opor egunak ere zeuden jokoan 70eko hamarkadan

Lan baldintza hobeak lortzeko borroka horretan, ezinbesteko izan zen emakumeen papera. 2018an *¡Esto se cae!* dokumentala estreinatu zuten -interneten ikusgai, galegoz-, 1972ko Ferrolgo gertaeren inguruan *muller* horien testigantzak jasoaz: "Frankismoaren amaieran zer zen emakume izatea? Nola hartzen zituzten aintzat sozialki? Ferrolen oso garrantzitsuak izan ziren. Berrehun gionezko auzipetu zituzten, baina horien atzean berrehun familia zeuden, amak eta emazteak. Beraiek amore eman izan balute dena behera eroriko zen, baina ez zuten halakorik egin", dio Rosa Cal idazleak dokumentalean.

70eko hamarkadan, enpresetan gero eta sarriago gertatzen ziren gatazketan

urteko 30 eguneko bakantzen eskaerak indar handia izan zuen, batez ere langile mugimendu sendoa zegoen tokietan, Nafarroan kasu. 1973ko urtarrilean, esaterako, Iruñeko Arrotxapeko Salvador elizan itxialdia abiatu zuten Torfinasako langileek, tartean hilabeteko oporrak eskatzeko. Eta hori bera izan zen 1974ko abenduaren 11ko greba orokor indartsua piztu zuen txinpartetako bat.

Gasteizko metalgintzako asanbladetan, Nafarroako esne eta haragi sektoreko enpresetan, Bizkaiko kudeaketa bulegoetan, Azpeitiko altzari eta egur lantegietan... Denetan, soldata igoerak ez ezik, 30 egunak ere zeuden jokoan urte horietan.

BIZIKLETA BATEN GAINEAN JABERIK GABE?

80ko hamarkadan, behin Thatcher eta Reaganen errezeta neoliberalak zabalduta, industria birmoldaketa eta langabeziaren mamuarekin, oporrak edukitzeko eskubidearen aldarrikapena zokoan geratzen hasi zen, beste lan borroka garrantzitsu batzuen aldean. Eta ahazten dena, galtzeko arriskuan dela esan ohi da.

2000. urtean, Lisboako gailurrean ahoan bilorik gabe hitz egin zuen Robert Kagan AEBetako aholkulari *neocón* eta estrategia militarrik: "AEBak bere segurtasunerako nahi adina diru bideratzeko prest dauden bitartean, Europar nahiago dute euren bideratu gizarte segurantzako programetara edo opor garai luzeetara".

Hemeretzi urte geroago, Europar Batasuneko gastu militarra inoiz baino handiagoa da -284.000 milioi dolar-, eta aldiz, inoiz baino jende gehiago dago lan prekarioaren neskame eta morroi, berdin Murtziako soroetan nola Bilboko kaleetan bizikleta baten gainean. Galde egiezu haiei oporretan edo "jabe gabe" egotea zer den. ●

Ogitarteko eta pintxo bero zein hotzetan espezializatua

943 42 74 05
ENBELTRAN KALEA, 6
DONOSTIA

KANPIN EKOLOGIKOA

GELA ANITZAK

60 lagunentzako 6 oheko 10 gela.
Jatetxean erreserbak egiteko:
635 09 31 40

Arbizu (Nafarroa)
☎ 848 470 922
info@campingarbizu.com
www.campingarbizu.com

LOPERENA ETXEBERRI
landetxea

Goldaratz (Nafarroa)
☎ 948 503 238
casaetxeberr@gmail.com

Urpa
BUS

Pol. 55, 8º Ubilluts - edif. 9 / nº4
☎ 943 305 050
20140 Andoain (Gipuzkoa)
www.autocaresurpa.com
info@autocaresurpa.com